

extendunt ad taurorum agitationes; dummodo talia die profecto præveniri non potuerint. Ratio, quia talia signa lætitiae sunt Reipublicæ moraliter necessaria: et ideo permittuntur ex consuetudine. Nam ad hæc omnia, ut notat *Viva*, sufficit probabilis necessitas, aut probabilis consuetudo. Sic pariter permittit *Mazz.* d. c. 2. confidere theatra, vestes famulorum, etc, causa nuptiarum, si pridie perfici nequivident.

305. — « Septima, excusat item, saltem à gravi peccato, » paritas operis, seu temporis. Unde grave non videtur una » hora laborare, ut habet *Suar.* l. 2. de fest. c. 32. maximè, ut » notat *Laym.* si labor non sit nimis servilis, et fatigans corpus. » Imò durum videtur mortalis damnare, si quis duas aut tres » horas impendat. V. *Fill.* tr. 29. c. 1. q. 1. n. 105. »

Quæritur 1. quænam in hoc sit gravitas materiæ. Aliqui Canonistæ ap. *Suar.* ut avert *Salm.* c. 1. n. 319. ponunt pro materia gravi tertiam partem diei; sed hæc opinio communiter rejicitur. Alii contra nimis rigorosè ut *Azor.* *Bon.* et *Rag.* ap. *Croix* n. 594. ponunt unam horam, et hos impugnant *Suar.* et *Pal.* maximè, ut notat *Bus.* cum *Laym.* si labor non sit nimis fatigans. Alii ponunt pro materia gravi duas horas, ut *Ronc.* c. 3. q. 5. R. 5. cum *Sanch.* *Trull.* et *Salm.* c. 1. n. 320. cum *Pal.* *Elbel* n. 395. *Holz.* n. 545. Ethanc *Spor.* ac *Mazz.* cum *March.* vocant communem sententiam. Idem sentit *Hенно ap. Tour.* p. 350. si labor sit valde servilis; ut cædere lapides, fodere terram, etc. In aliis autem requirit tres horas. Alii verò genericè loquendo, requirunt ad materiam gravem (et non improbabiliter) duas saltem, et aliquantulum plus, quædam duas horas, ut *Viva* cum comm. ut asserit, et *Dian.* *Gran.* *Henr.* *Bassæus*, *Leand.* *Vall.* *Illi.* ap. *Salm.* n. 319. in fin. et ap. *Croix.* d. 1. cum *Tamb.* cap. 3. §. 2. n. 1. qui dicit, esse hanc sententiam nostra ætate jam receptam. Alii ut *March.* et *Gob.* ap. *Croix ib.* requirunt tres horas; quod *Viva* et *Mazzott.* etiam admittunt si aliqualis necessitas, vel alia causa concurreret, per se sola non sufficiens ad excusandum. *Bus.* pariter cum *Fill.* ait durum esse damnare peccati mortalibus laborem duarum, vel trium horarum. Consentit *Croix lib.* p. 1. n. 564. et concludit, quod communior, et probabilior nunc sit sententia, non esse mortale, nisi laboretur saltem multum ultra duas horas, putà duas horas cum dimidia.

306. — Quæritur 2. an peccet graviter, qui die festo mandat sex famulis, ut laborent per horam, *Coninch.* in *Clypeo* tom. 3. art. 5. affirmat, et pariter non negat *Arsdek*, cuius opinionem dicit probabiliorem *Croix* c. 581. casu, quo dominus mandat, ut laborent successivè; nam, si eodem tempore, consentiunt omnes cum *Sanch.* *Bon.* *Trull.* etc. ibid. n. 580. non esse mortale. Cæterum probabilior et longè communior est sententia quod in utroque casu non est mortale, ut *Viva* art. 2. n. 11. cum *Bon.* *Sanch.* *Dec.* l. 1. c. 4. n. 12. *Ronc.* c. 3. q. 5. in fine. et *Salm.* c. 1. n. 324. cum *Trull.* *Dian.* *Pasq.* Ratio, quia opera famulorum non uniuntur in unum: nequit autem dominus peccare magis,

quædam ipsi famuli, qui tantum leviter in hoc peccarent, cum leviter tantum unusquisque deficeret ab obligatione vacandi Deo. Secus certò esset, si dominus uni famulo mandaret ut plures laboraret in die festo usque ad materiam gravem.

307. — « In forensibus autem, et judicialibus materiæ quantum titatem non ex quantitate temporis, sed qualitate operis desument, monet *Escob.* E. 3. c. 3. n. 14. ex *Palao lib.* 1. tract. 9. » d. 2. p. 3. n. 4. Sic grave peccatum esse asserit venditionem » rei magni momenti, cum magna solemnitate, licet brevi tem- » pore fieret. Quod intellige (secundum prædicta) nisi consue- » tudo, vel necessitas excusat. (*Vide dicta* n. 286. in fine.) »

DUBIUM III.

Quæ opera diebus Festis præcipiantur.

308. Quomodo præcipiat Diebus Festis auditio Concionis, et Missæ? Et Parochis concionari? Remissive ad n. 269. — 309. An satisfaciat recitans sub Missa Officium, etc. An inserviens Missæ? — 310. Quænam omissione sit gravis in audiendo Sacro? — 311. An siceat audire successive duas Missas dimidiis? — 312. E quo loco possit audiri Missa? — 313. An in audienda Missa requiratur attentione interna? — 314. An satisfaciat confitens peccata tempore Missæ? — 315. An extasim patiens? — 316. An dormitans? — 317. An confabulans, se vertens, aut calceans, aut deambulans, aut colligens elemosynas, canens, etc.? — 318. In qua Ecclesia audienda sit Missa? — 319. Quinam satisfaciant audiendo Missam in Oratoriis privatis? An satysfaciant audientes in littore, aut Castris?

308. — « RESP. præcipitur. 1. Auditio concionis, non tamen sub mortali, nisi quatenus, quisque tenetur discere necessaria ad salutem. V. *Trid.* sess. 24. cap. 4. de Reform. *Fill.* htc c. 8. » *Bon.* t. 2. d. 5. qu. 1. p. 2. n. 27. *Suar.* etc. Dixi, nisi quatenus, etc. quia homines rudiiores, ignorantes præcipua Mysteria Fidei, ea præsertim, quæ sub gravi obligatione eos scire teneri dictum est supra l. 2. tr. 1. c. 1. tenentur lege caritatis (si alias ea commode addiscere non possint) sub gravi peccato concioni, vel potius catechesi interesse. *Bon.* d. 2. in *prac.* 3. n. 28. addens, eo casu concionem etiam Missæ præferendam esse. *Trull.* l. 3. c. 1. d. 4. n. 12. *Fag.* etc. (*Quando autem Episcopi teneantur concionem facere: Vide dicta* n. 269. v. *Hic obiter*) Præcipitur 2. speciali præcepto, obligante sub mortali, audire Missam, hoc est morali, et humana assistentia, sive præsentia eius interesse. Est communis ex cap. omnes fideles, et ex c. Missas de consecrat. dist. 2. contra *Ang.* et *Rosellam*, qui semel vel iterum negligere, dicunt esse veniale. (*Est præterea damnata haec propos. ab Innoc.* XI *propos.* 52.) Obligat hoc præceptum omnibus festis omnes baptizatos usum rationis habentes: non autem infantes, amentes, vel catechumenos. Ratio prime partis, est quia est universale. Ratio secundæ est quia assistentiam humanam habere non possunt. Ratio tertiae est

124 LIB. III. TR. III. DE TERTIO ET QUARTO PR. DEC. CAP. I.
» quia non sunt Ecclesiæ subjecti. C. Lugo d. 22. sect. 1 et 2. ex
» Nazar. Sanch. et Conin.

Unde resolues :

» 1. Non est obligatio audiendi concionem in Parochia propria:
» tum, quia DD. multi nullum hac de re præceptum agnoscunt,
» cum Trid. sess. 24. c. 4. de ref. dicat, teneri, ubi commode id
» fieri potest; tum, quia, si qua obligatio fuit ei derogatum est per
» privilegia Regularium, et generalem consuetudinem contra-
» riām. Suarez. de rel. t. 1. l. 2. cap. 16. Azor. Nazar. Cened.
» Zerol. p. 1. V. præd. Trull. l. 2. c. 1. d. 4. Vide Barb. in Trid.
» sess. 24. c. 4. Imò Frates Prædicatores, et Minores, et qui
» cum ipsis privilegiis communicant, concionantes in suis Eccle-
» sis quovis anni tempore, possunt auditoribus suis concedere
» 18. annos, et 220 dies Indulgent. nomine Papæ. Dian. p. 4. t. 4.
» R. 22. ex Rodriq. etc. *(Vide dicta sup. n. 269. et dicenda ap.
» Bus. n. 323.)*

» 2. Non est obligatio audiendi Missam feria quinta et sexta,
» et Sabbato majoris Hebdomadæ, neque diebus Rogationum:
» Azor. Henr. Suar. d. 88. sect. 4.

» 3. In die Nativitatis Christi tantum teneris audire unam
» Missam. Nav. Suar. Fill.

509. — « 4. Satisfacit, qui recitat sub Missa (ex obligatione)
» Horas Canonicas, vel poenitentiam injunctam in Confessione,
» ut contra Caj. Syl. Ang. Armill. docent Suar. Sa. Rodriq.
» Fill. etc. Ratio est quia duobus præceptis potest simul satis-
» fieri. *(Idem sentiunt Spor. c. 4. n. 16. Elbel n. 359. Salm. de
» Matrim. c. 6. n. 20. cum Pal. Bon. Sanch. et communissima)*,
» ut v. supra l. 1. t. 2. c. 3. dub. 5. Idem de eo, qui confiteatur
» tempore Missæ, affirmat Regin. l. 19. n. 14. dummodo inten-
» tionem habuerit audiendi Missam. Negat autem Suar. d. 88.
» sect. 6. Azor. c. 7. q. 6. Gordonus, Card. Lug. l. c. si quidem
» possit differre Confessionem, nec adsit necessitas præcepti
» Confessionis. Idem dicit Bon. disp. 4. art. ult. p. 11. ubi con-
» trariam proxim quorundam excusat, vel ob necessitatem com-
» municandi, vel intentionem audiendi Missam aliam, vel deni-
» que ob bonam fidem. *(Vide infra n. 314.)*

» 5. Satisfacunt etiam inservientes Missæ, si recedant, alla-
» turi necessaria, v. gr. vinum, hostiam, thus, etc. quia cum hæc
» ordinentur ad officium, non censentur abesse, dummodo non
» recedant ab Ecclesia, vel saltem non longe. V. Bon. *(Ita
» etiam Lugo Disp. 22. Sect. 1. n. 24. et Salm. de Sacr. Miss.
» c. 6. n. 21. cum Sa. Nav. Sylo. Dic. etc. Et sic tenendum cum
» Elbel num. 356. Pal. et Bon. si sit per breve tempus, vel non exce-
» tur ab Ecclesia, contra Dic. Leand. et Dian. apud Sal. dict.
» n. 21.)*

510. — « 6. Peccat, qui non audit integrum Missam; et qui-
» dem venialiter, si omittatur parva pars: mortaliter, si nota-
» bilis, v. gr. media vel tertia pars. Laym. tamen, et alii durum

DE MISSA AUDIENDA. DUB. III.

125

» putant, mortalis damnare eum, qui ab Offertorio usque ad
» finem adsit. Additique, communiter excusari à mortali, qui
» audiunt à principio Epistolæ, vel, secundum alios, Evangelii
» usque ad finem; vel ab initio usque ad Communionem. V. Bo-
» » nac. l. 1. d. 4. q. ult. Card. Lugo d. 22. sect. 1. n. 3. »

Quær. 1. quænam omissio in audiendo Sacro sit peccatum
grave? Diversæ sunt sententiae. Prima dicit esse grave omit-
tere ab initio usque ad Epistolam exclusivè; ita Tol. Bon. Nav.
Torr. ap. Croix l. 3. p. 1. n. 665. Secunda dicit esse grave, si
omittatur inclusivè usque ad Epistolam; ita tenent Vtia quæst. 9.
art. 3. n. 2. Croix, et Salm. de Miss. Sacrif. c. 6. n. 2. cum Sot
Suar. Tab. Azor. Fag. Con. Henr. Dic. etc. cum communiori,
at asserunt Salm. Tertia sententia dicit non esse grave, si omit-
tatur ab initio usque ad evangelium inclusivè, modò audiatur
usque ad ultimum evangelium. Ita Dicast. Pal. Lug. Tamb. Sa,
apud Salm. et Croix. Ei probabilem hanc censem Holzm. de 3.
Præc. n. 525. Elbel n. 258 et apud Salm. ibid. Suar. Azor. Bon.
Laym. Henr. Rodr. etc. Etiamsi omittatur Credo ut Lug. Henr.
Burgh. apud Croix loc. cit. quia Credo non est pars regularis.
Hinc dicunt non peccare graviter, qui veniat ante Offertorium,
ex quo, teste Isidoro, olim Missa incipiebat. Secunda sententia
mihi est probabilius; sed hanc ultimam (rectè dicunt Salm.)
quis neget esse probabilem in re, quæ pendet ab æstimatione
hominum, cùm sit fulcita tot et talibus Auctoribus?

Qui autem omittit omnia post Sumptionem, non peccat gra-
vier, est commune cum Croix n. 666. Neque si omittat omnia
ante Epistolam simul, et omnia post Sumptionem, ut Suar. Ills.
Fag. apud Croix. Quid si omitteret etiam Epistolam? Baun. et
Lamas etiam excusant; sed contradicunt Pal. Suar. Con. etc.
communius ap. Croix. Omittere autem solum Offertorium sive
ante, sive post Consecrationem, non est grave, ait Pasq. ap.
Croix. n. 667.

Quoad Canonem autem, certum est minorem omissionem esse
grave. Quare grave quidem est omissio Consecrationis, et Sum-
ptionis simul, ut communiter ap. Salm. n. 3. et Croix d. n. 667.
Item si omittatur à Consecratione usque ad Pater noster exclu-
sivè. Salm. ibid. Croix l. 3. p. 1. n. 667. Leand. et alii apud
Croix. Sed dubitatur, an omittere tantum communionem, vel
Consecrationem sit grave? Affirmant ex communiori Reg. Bon.
Con. Avers. etc. cum Croix ib. Ronc. c. 2. q. 1. Pal. de Euch.
p. 16. n. 6. Holzm. c. 1. n. 52. Salm. ibid. n. 4. Imò Pasq. dicit
esse grave, etsi una Consecratio omittatur, quia probabilius Sa-
crificium in Consecratione consistit. Alii tamen, ut Lugo de Euch.
D. 22. n. 4. Tamb. l. 6. c. 2. §. 1. n. 3. Diana p. 5. t. 13. R. 16.
Escob. d. 17. num. 126. à gravi excusant, etiamsi tota Consecratio
omittatur; cùm satis non constet, utrum essentia Sacrificii sit
verè in Sumptione, vel Consecratione; Et probabile putat Elbel
n. 358. cum Suar. Hurt. Fag. Burghaber, etc. valdeque adhaerent
Spor. Vtia, Laym. et Mazz. Prima sententia videtur probabi-

lior, quia (ut aiunt *Salm.* et *Holm.*) licet non constet an essentia Sacrifitii consistat in Consecratione, vel Sumptione, constat tamen utramque ad integratem substantiam Missæ pertinere. At, quia contra non constat, an Ecclesia præcipiat sub gravi audiētibus utrius partis interesse, ideo secunda sententia non videtur improbabilis. In die autem Parasceve non est obligatio audiendi Missam, si in eo occurrat Festum Annuntiationis, ut ait *Mazzot.* de 3. *Præcept.* c. 3. §. 1. cum communi, contra *Vasquez.*

Quæritur 2. an, qui veniret ante Consecrationem, nec posset aliam Missam audire, teneatur saltem illam partem audire? Negat *Santius*; at omnino affirmandum cum *Sanch.* Dec. I. 1. c. 19. n. 6. *Salm de Sacrific.* Miss. c. 1. n. 13. cum *Lug.* *Suar.* et *communi*, quia remanent ea, in quibus consistit Sacrificium. Sed, si veniret post Consecrationem, tunc eum non teneri reliqua audire dicunt *Henr.* et *alii ap.* *Salm.* ib. juxta dicenda *de Sacr.* Miss. I. 6. n. 305. ubi dicimus, valde probabilit̄ essentiam Sacrificii in sola Consecratione specierum consistere. Sed contradicit *Cont. Tourn.* tom. 3. p. 353. inquiens obligationem Missæ se habere instar Officii, quod recitari debet in parte, si neque integre. Sed hoc non suadet, quia in Officio præcipitur oratio; unde qui nequit integræ orationi satisfacere, tenetur parti, cui potest; sed, ubi deficit essentia Missæ, cessat omnino obligatio, cum præceptum sit de audienda Missa, non autem de audienda ejus parte, quæ non est Missa. Cæterum sententia hæc affirmativa est valde probabilis, et in praxi tenenda (ut ait *P. Zachar.* l. 3. p. 1. 668.) ex alia ratione, scilicet, quia audiri potest pars notabilis cæromoniæ ab Ecclesia præceptæ.

Quæritur 3. an omittens levem partem Missæ, teneatur supplerre, si possit? Negat *Fill.* quia, si omiserit cum causa, tunc non peccavit; si sine causa, tunc jam veniale commisit. Sed probabilius contradicunt *Salm.* n. 15. cum *Leand.* quia, cum potest, tenetur Missam integrum audire.

311. — « 7. Non peccat, saltem mortaliter, qui à duobus Sacerdotibus successivè duas dimidiæ Missas audit, ut habet *Nav.* c. 21. *Sa.*, *Sot.* *Henr.* *Dian.* l. 1. tr. 3. R. 18. *Bon.* d. 4. q. ult. part. 11. *Hurt.* contra *Suar.* *Conc.* *Fag.* quia audit integrum Missam. Ob quam causam est probabile, * (*nunc improbabile*, ob damnatam ab *Innoc.* XI propos. 53.) * etsi simul audiat, ut habet *Bon.* l. c. *Hurt.* et *Dian.* contra *Regin.* *Conc.* *Card.* *Lugo*, etc. quorum sententia videtur probabilior. »

Quæritur igitur, an satisfaciat præcepto Missæ audiens duas illius dimidiæ partes successivæ à duobus Sacerdotibus? Ad hoc prænotanda est propositio 53 damnata ab Inn. XI quæ dicebat: « Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui ejus duas partes, imo quatuor simul à diversis celebrantibus audit. » Sed dubium est, si audiat successivè? Prima sententia, quam tenent *Nav.* c. 22. n. 2. *Sa.* p. Missæ auditio n. 2. *Laym.* c. 3. in fine, *Cabass.* T. J. l. 2. c. 32. n. 5. *P. Zachar.* l. 3. p. 1. n. 611. *March.*

tr. 4. tit. 2. qu. 1. d. 2. item *Sot.* *Bon.* *Pal.* etc. ap. *Salm.* de *Sacr.* Miss. c. 6. n. 7. *Card.* ap. *Croix* : 3. p. 1. n. 611. et probabilem putant *Salm.* et *Croix* ll. cc. *Viva de 3.* *Præc.* quæst. 9. art. 3. n. 1. cum *Diana*, *Pasqual.* et *Tamb.* de 2. *Præc.* cap. 2. num. 10. *Mazzot.* c. 3. § 1. affirmat satisfacere, etiam si audiat duas partes dimidiæ inverso ordine, et etiam cum aliqua interpositione temporis, nimirum horæ, ut sentit *Mazzotta*. Ratio hujus sententiæ, tum quia auditio tunc bene terminatur ad unam Missam integrum, si non physicè, saltem moraliter, tum quia cum Christus sit principalis offerens Missæ, jam illæ duæ partes ab ipso integrantur; tum quia illæ duæ medietates, licet non sufficient ad unitatem Sacrificii, sufficient tamen ad unitatem obsequii ab Ecclesia præcepti, cum jam præstetur assistentia partibus Sacrificium componentibus. Hanc sententiam dicimus non esse satis probabilem. Si quis autem audiat Missam ab uno Sacerdote usque ad Consecrationem exclusivè, et ab altero à Consecratione usque ad finem, putamus probabilem. Si vero audiat ab uno usque ad Consecrationem inclusivè, et ab altero usque ad finem, probabilit̄ censemus secundam sententiam quod non satisfaciat, ut tenet *Suarez de Festis* sect. 2. *Tourn.* tom. 3. p. 354. *Coll.* 5. *Spor.* de 3. *Præcep.* c. 4. n. 23. *Tamb.* d. n. 10. *Lugo disp.* 22. n. 8. cum *Azor.* et *Coninch.* Ratio potissima, quia Ecclesia præscribit audire, et assistere Missæ, que sit unum integrum Sacrificium; sed, sicut non dicitur unum Sacrificium illa Missa, quæ ab uno Sacerdote celebratur usque ad Consecrationem, et ab altero usque ad finem, ita nec dici debet assistere uni Sacrificio, qui duas Missæ dimidiæ partes à diversis Sacerdotibus audit.

Nec obstat dicere 1. ut ait *Viva*, quod, si dicatur Missa ab uno, et, eo deficiente, ab altero perficiatur, unum dicatur Sacrificium; nam respondetur, tunc verè unum Sacrificium perfici, sed aliter res se habet in casu nostro, ubi duæ dimidiæ partes minimè unum Sacrificium integrant. Non obstat 2. dicere cum *Croix*, quod, cum Christus sit principalis offerens, bene ex illis duabus partibus unum conficitur Sacrificium; quia respondetur, quod, licet Christus in illis duabus Missis sit unus offerens, tamen quia Christus tunc bis offert, ideo non jam conficitur unum Sacrificium, sed verè sunt duo Sacrificia diversa, quibus assistens quis per dimidiæ partes, non potest dici, quod uni Sacrificio assistat, sed duobus Sacrificiis imperfectis. Cæterum omnes convenient, et dicunt quod qui sine justa causa duas medias Missas sic audire, nullo modo excusaretur saltem à peccato veniali, ut aiunt *Salm.* *Viva* et *alii communiter*.

312. — « 8. Non satisfacit, qui sub Sacro dormit, * (*Vide infra* n. 316.) * pingit, docet; vel qui est post murum, aut aliam rem, tali loco, unde nihil audiri, videri, vel notari possit quid fiat; quia non censemur moraliter præsens. Satisfacit famen surdus, cæcus, et quicumque (licet sit post ostium, aut columnam, vel in fenestra, vel procul à templo) ita est præsens, ut ex signis externis colligere possit, quid à celebrante agatur

» spectata loci natura (etiamsi per accidens nihil audiat, videat
» aut intelligat), sitque pars per moralem conjunctionem ejus
» multitudinis, quæ dicitur præsens, et est in conspectu altaris.
» Bon. loc. cit. »

Idem, quod Bus. asserit, docent Lug. Reg. Dic. Leand. Bord ap. Salm. de Sacr. c. 6. n. 23. Sufficit enim audire Missam in Choro post Altare, vel per fenestram, quæ fert in Templum, etsi non cernatur Sacerdos; modò per alios assistens advertere possit quid fiat. Ita Croix n. 641. et Mazzott. l. c. qui subdit, bene posse audiri Missam post Altare, et etiam post parietem, aut columnam, modò assistens uniatur aliis audiētibus. Et adhuc è loco extra Templum, si juncutus sit multitudini protensa usque ad Altare; ut admittunt etiam Croix n. 642. et Elbel. n. 334. cum communi. Dicit autem Mazz. non satisfacere eum, qui in magna Basilica esset in aliqua Capella, et in altera distantissima fieret Sacrum, sed hoc non videtur probabile, si is bene possit respicere celebrantem, et quid agat; quisque enim, qui adest in Templo, quamvis procul ab Altari, satis præstat Missæ moralem assistantiam, ut bene ait Spor. de 3. Præc. c. 4. n. 8.

An autem possit audiri Missa ab eo, qui ē domo sua, interjecta via, respicit Altare? Affirmant Spor. n. 9 et 211. ac Lug. Dic. Gob. etc. apud Croix n. 643. Idque non improbabiliter admittunt Mazzota l. c. et Elbel n. 355. cum Escobar. et pluribus, si distantia sit parva; quia ille jam satis moraliter assistit. Et huic non dissentit Continuator Tournel. tom. 3. p. 352. n. 3. Dicunt autem Lugo, et Escob. non obstare distantiam 30 passuum. Sed Tamb. et Gobat. apud Croix ib. id non admittunt.

313. — q. Audiens debet esse attentus, saltem virtualiter et in confuso; ut aliquo modo advertat, quid fiat. Hinc, si quis nunc attendat, nunc fabuletur, ut tamen semper advertere possit, quid fiat, licet peccet irreverentia, non tamen damnavendus est mortalitatis. Imò Con. 3. p. q. 83. cum Sylo. Rosel. et Med. docet, eum satisfacere, qui voluntariè toto Sacro est distractus, modò sibi sit præsens, et cum reverentia externa assistat. Quod probable esse docet Laym. contra Suar. Bon. et alios. Vide Con. l. c. et Card. Lug. n. 20 et 26. Plura de tota hac materia vide supra l. 1. n. 163 et 165. »

Circa debitam attentionem ad Missam, quæritur 1. an ad satisfaciendum præceptio Missæ requiratur etiam attentio interna? Adest duplex sententia. Prima negat, quia Ecclesia actus internos non præcipit; itaque sufficit assistere attentione externa morali, ita ut possimus testari quæ fiant. Ita Lugo de Euchar. D. 22. s. 2. n. 71. et Con. Dic. Pell. Henr. Sylo. Med. Hurt. et alii multi ap. Salm. de Sacr. Miss. c. 6. n. 38. et probabilem vocant Laym. Less. Mazz. c. 3. §. 1. Zachar. l. 3. p. 1. n. 658. (cum communi, ut asserit) ac Spor. n. 18. etc. Secunda tamen sententia communior et probabilior, quam tenent S. Th. in 4. D. 15. q. 4. art. 2. q. 4. Elbel n. 435. Spor. n. 14. Laym. Bon. Dian. et alii cum Salm. d. c. 6. n. 39. affirmat requiri attentionem

internam; quia Ecclesia, licet non possit præcipere directè actus internos, potest tamen indirectè. Juxta autem sententiam hanc sufficit (ut dicunt Salm. n. 41. cum Caj. Sot. Suar. Nao. l. c. n. 10.) ad satisfaciendum, sicut in Officio, attentio virtualis, scilicet, quod quis sub initio habeat intentionem attendendi, et illam non mutet; nam, si postea distrahitur, etiam advertenter, sed non advertat, se distrahi à Missa, vel ab Officio, etiam satisfacit: quia iste, licet voluntarie se distrahat, non tamen distrahitur voluntarie à Missa. Ita Salm. n. 42. cum Caj. Sot. Suar. Nao. et Sanch. cum pluribus. Attentio autem sufficiens ad Missam duplex est, 1. ad verba et actiones Celebrantis animo colendi Deum. 2. ad Mysteria, vel ad Deum, scilicet, ad contemplanda ejus attributa, amorem, etc. modò attendatur ad principaliores partes Missæ, et præcipue ad Consecrationem, et Sumptionem: At post factum, bene advertit Elbel n. 337. cum Tamb. et Spor. n. 16. quod nemo anxius esse debet ob scrupulum hujus attentionis non præstitæ, quia sufficit habuisse intentionem generalem colendi Deum.

Cæterū, primam sententiam, quam Croix l. 4. n. 1341. vocat, spectata ratione, probabiliorem, et l. 3. p. 1. n. 658. vocat communem, negari non potest, esse satis probabilem, juxta dicenda de Hor. Canon. lib. 4. n. 177. Et à fortiori quoad missam audiendam, cui sufficit præstare assistantiam moralem, ut dicunt AA. citati cum Renzi de 3. Præc. c. 3. q. 5. quin expressè requiratur oratio. Saltem (dico) stante auctoritate tot tantorumque DD. hanc sententiam tuentur, sat dubia videtur Ecclesiæ Lex (ab AA contrariis supposita) quæ etiam ad attentionem internam, ac ad orationem audiētes obliget, cùm plures graves DD. ut Less. Suar. Med. etc. doceant ad Missam audiendam non esse opus orare, sed tantum intendere Deum colere. Hinc Croix l. 6. p. 2. n. 1740. ponit contrariam inter sententias rigidas, periculosa in praxi, ratione scrupulorum, quibus illa semper est obnoxia. Intelligitur tamen, nisi distractio sit talis, ut audiens nullo modo attendat ad Missam, ut notat Tr. l. 3. p. 1. num. 659.

314. — Quæritur 2. an satisfaciat, qui tempore Missæ peccata confitetur? Resp. negativè cum sententia communia, quam tenent Contin. Tournely t. 3. p. 351. cum Tab. et Pontas, Salm. de Sacr. Miss. c. 6. n. 46. Tamb. de 1. Præc. c. 3. n. 25. Escob. c. 9. n. 183. Con. de Euch. q. ult. p. 11. n. 26. (qui à contraria sententia se retractavit) Holzm. de 3. Præc. c. 1. n. 527. (qui oppositam vocat improbabilem) item cum aliis Lugo de Euch. D. 22. n. 22. qui docet hanc nostram omnino tenendam. Utuntur autem diversis rationibus; Bon. enim et Bassus negant, quia non oraret; sed huic obstat id, quod docent Suar. Lcss. Med. Gob. ap. Croix n. 634. ut mox supra diximus, scilicet, quod sufficiat audire Missam colendo Deum, pro quo cultu oratio non est absolute necessaria. Melius Tamb. Die. Pas. etc. negant, quia nec externa præstaretur attentio, dum confitens tunc adesset ut

130 LIB. III. TR. III. DE TERTIO ET QUARTO PR. DEC. CAP. I.
reus, non jam ut offerens Sacrificium cum Sacerdote. Secunda
vero sententia affirmat, eum satisfacere, si peccata confitens ali-
quo modo attenderet simul ad Missam. Hanc tenent Pal. Tr. 22.
pun. 16. n. 4. cum Reg. et Molf. Gob. tr. 3. n. 258. Less. Cons.
mor. 1. Missa. cas. 2. (sed Less. requirit, ut audiatur saltem
bona pars Sacri ante Confessionem) item Hurt. de Resid. p. 1.
R. 8. n. 26. et probabilem putant Croix l. 3. p. 1. n. 655. Zachar.
l. 3. p. 1. n. 655. et Elbel de 3. Præc. n. 345. cum Fischer, ac Pell.
Ratio, quia talis bene assisteret moraliter, dum pia actione
Confessionis satis Deum directe coleret. Item (dicunt Gob. et
Elbel) Confessio facta Sacerdoti est ac si fieret Christo; quis
autem negabit, confidentem Christo peccata sua, Missæ non sa-
tisfacere? Et idem dicunt Elbel n. 342. Zach. n. 656. (cum
communi, ut asserit) et Pal. ac Gob. apud Croix n. 656.
de Sacerdote excipiente Confessiones. Hæc secunda senten-
tia non videtur omnino probabilitate destituta, et olim pro-
babilem ipsem censu; sed quia postmodum observavi eam
à pluribus gravibus DD. rejici, modò non audeo probabilem
dicere. Absolutè autem illam tenet, et consuluit Croix l. c. cum
Less. casu, quo obligati ad Missam essent famuli, qui aliter non
confiterentur; tunc enim (ut ait) saltem præsumuntur, quod
Ecclesia consentiat. Vide dicenda n. 332. v. Non excusat. Com-
mune vero est quod satisfacit, qui inter Missam examinat suam
conscientiam; sicut qui legit librum spiritualem; nisi legeret
historiam sacram animo discendi stylum, ut Suar. Cr. n. 654. etc.
Sicut etiam celebrans potest audire Missam alienam, ut proba-
bilis putant Croix c. 657. Zachar. n. 657. et Spor. n. 16. quia
hic, dum celebrat, jam orat.

315. — Quæritur 3. an satisfaciat præcepto, qui, dum Sacrum
audit, extasim patitur? Negant Lug. Tor. Lean. apud Salm. Lug.
de Euch. D. 22. n. 19. item Torre c. 1. n. 205. quia tunc, cum
sit alienatus ab usu sensuum non assistit præsentia humana, et
moralis. Sed eum satisfacere affirmant Salm. ex n. 206. cum
Suar. Trull. Led. et aliis; quia tunc adest attentio ad Deum,
quæ perfectior est præ aliis, ut communiter docent DD. cum
S. Th. 2. 2. q. 83. n. 13. Utraque est probabilis. Sed probabi-
lis est secunda cum Cont. Tourn. t. 3. p. 352. quia in extasi non
amittitur liberum arbitrium, ut docet D. Th. 1. 2. q. 113. art. 3.
ad 2.

316. — Quæritur 4. an dormitans inter auditionem Sacri, vel
recitationem Officii, satisfaciat? Respondetur cum Sanch. Cons.
lib. 7. c. 2. d. 33. Nao. et Salm. dict. c. 6. n. 48. quod, si post
debitam intentionem audiat Sacrum, vel recitet Horas ea atten-
tione, qua saltem advertat, se non omittere audire, vel dicere
ullum verbum, licet vexatus à somno non attendat ad significa-
tionem, satisfacit, et saltem non peccat graviter.

317. — Quæritur 5. an satisfaciat, qui audit Sacrum con-
fabulando? Bas. hic affirmat, si confabulatio eum non impedit
quominus adverlat, saltem in confuso, quid fiat. Sed verius con-

DE MISSA AUDIENDA. DUB. III.

131

tradicunt Salm. d. c. 6. n. 50. cum Suar. Dicast. et Fill. et eis
adhærent Laym. Bon. Trull. cum Sot. Med. et aliis, ap. Croix
n. 653. in fin. qui dicunt, eum non satisfacere, si confabulatio
esset per magnam Missæ partem, et de re seria; secus, si esset
per parvam partem, discontinuatim de re levi, quæ ommem at-
tentionem non impediret: et sic sentit etiam Elbel. n. 343. Sed
huic ultimo neque omnino acquiesco: dum confabulatio etiam de
re levi potest impedire attentionem externam.

Qui autem, dum audit Missam, se vestit, aut calceat, proba-
biliter satisfacit, ut dicunt Dic. Leand. Nao. Caj. Bon. etc. cum
Salm. n. 52. Qui tamen deambularet audiendo Missam du-
bitat Bon. an peccet graviter; sed dicunt bene satisfacere Dic.
Gob. cum aliis ap. Croix n. 424. Qui autem magnam Sacri
partem insumit in colligendis eleemosynis, à pluribus excusat,
si sit in Ecclesia parva, secus in magna: Ita Henr. cum aliis
apud Salm. n. 52. Sed Lessius apud Croix dict. n. 652. indis-
tincte eos excusat, si simul attendant ad Missam: Et verè talis
distractio non videtur esse incompossibilis. Musici, Organœdi,
et alii etiam satisfaciunt, si, dum canunt, vel pulsant instru-
menta, simul ad Missam attendant; dum id etiam refertur ad
eundem Dei cultum, ut Croix d. n. 652. et Spor. n. 16.

318. — « 10. Præceptum audiendæ Missæ impletur quocum-
que loco, sive in Parochiali, aut Cathedrali, sive in Regula-
rium Ecclesia, sive in Oratoriis privatis, sive extra Ecclesiam
audiatur. Ratio est quia Ecclesia tantum auditionem Missæ
præcipit, non autem locum: ergo quovis loco impletur. (Ita
Salm. de Sacrif. Missæ c. 6. n. 1. cum Lugo, Dic. etc. com-
muniter. Sed quad Oratoria privata, vide n. seq. 319.)* Tol.
l. 9. c. 7. Azor. c. 6. Rodr. Nao. Fill. Lug. Suar. Conc. Bon.
d. 4. q. ult. c. 32. n. 4. et plures. Quæ doctrina, licet certa
satis sit, nihilominus, quia post omnes supra citatos Auctores à
quodam Moderno, viro alias docto, in dubium vocatur, pecu-
liari dubio examinanda est ne cui (quia liber obvius est) scruti-
pulus, aut conscientia nascatur erronea. »

Hic operæ pretium est plura ad trutinam revocare circa pri-
vilegium Oratori privati: et ante omnia refert annotare verba
Brevis Pontificii, quo solet hujusmodi indultum concedi.

Clemens XIII. « Tibi NN. Diœcesis Neapolitanæ, qui (ut
asseris) ex nobili genere procreatus existis, ut in privato
domus tuæ solite habitationis Oratorio existente in civitate
N. et Diœcesi N. ad hoc decenter muro exstructo, et ornato,
seu exstruendo et ornando, ab omnibus domesticis usibus li-
hero, per Ordinarium loci prius visitando, et approbando, de
ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura, unam Missam
pro unoquoque die, dummodo in eadem domo celebrandi licen-
tia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque
que Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum secularem,
seu de superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen
quorumcumque jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis

132 LIB. III. TR. III. DE TERTIO ET QUARTO PR. DEC. CAP. I.
» Resurrectionis, Pentecostes, et Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, nec non aliis solemnioribus anni festis diebus exceptis, » in tua, et natorum, ac Familiae tuæ, nec non Hospitum tuorum » Nobilium præsentia celebrari facere libere et licetè possis et » valeas, indulgemus. Non obstantibus etc. Volumus autem, » quod Familiares, servitio tuo tempore dicto actu non necessarii, » ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur. »

Oportet nunc unquamque Indulti Clausulam breviter ad examen ponere, ut difficultatibus occurratur.

CLAUSULA I. *Tibi N. N. Diœcesis Neapolitanæ.*

Hic quæritur: an Privilegiatus, transferendo domicilium in aliam Diœcesim, poterit ibi illo uti? Affirmant communissime *Barbosa de Jure Ecclesiast.* l. 2. c. 8. n. 16. *Salas de Leg.* D. 20. sect. 15. num. 123. *Pasqual. tom. I. de Sacrific.* *Missæ quest.* £29. *Pellizzar. Man. tom. 2. tract. 8. c. 2. sect. 2. n. 152.* *Tamb. Meth. celebr. Missæ l. 1. c. 6. §. 4. n. 2.* *La Croix l. 6. p. 2. n. 269.* cum *Sylo. Bon. etc. et Diana p. 4. tract. 4. Reg.* 208. cum aliis pluribus. Ratio horum est, quia hoc privilegium est personale, cum non concedatur loco, sed personæ ob illius nobilitatem: quapropter, sicut, cessante causa privilegii, privilegium cessat, ita, perseverante ejus causa, nempe nobilitate personæ, privilegium perseverat. Nec obstat dicebant illud, *Tibi N. N. Diœcesis Neapolitanæ*, id enim non apponitur taxativè; sed tantum demonstrativè, nimirum, *Tibi*, qui nunc es Diœcesis Neapolitanæ, et hoc, ne privilegium usurpari possit ab alio alterius Diœcesis, qui forte sit ejusdem nominis. Advertunt tamen præfati AA. quod semper requiritur inspectio loci, ac approbatio ab Ordinario illius alterius Diœcesis. Sed, his non obstantibus, sentio cum *P. Fortunato à Brixia de Oratorio domest.* p. 62. et *P. Gattico n. 20. eod. tit. c. 22. ac Morella ap. Dian. loc. cit.* quod, translato domicilio in aliam diœcesim, Privilegium cessat. Ratio, quia in exemplaribus hodiernis hujusmodi indulti nomen Civitatis, et Diœcesis non solum applicatur personæ, nempe *Tibi Diœcesis N.* sed etiam ipsi Oratorio, cum ibi dicatur: *In privato domus tuæ solita habitationis Oratorio, in Civitate N. existente;* et aliquando additur etiam nomen Diœcesis; ergo, sicut limitatur Privilegium circa personam, sic etiam circa locum. Et ideo puto Auctores, pro prima opinione citatos, olim fere communiter illam tenuisse, quia olim nomen Diœcesis apponebatur tantum personæ, non autem loco; sic enim habetur in Exemplari relato à *Tamb. loc. cit. n. 1. Tibi Diœcesis N. ut in privato Domus tuæ solita habitationis Oratorio, ad hoc decenter muro exstructo etc.* Sed hodie, posito, quod nomen Civitatis, aut etiam Diœcesis apponitur adhuc loco, non dubitandum, quin non demonstrativè, sed taxativè apponatur. Præterquam quod, etiamsi hoc dubium esset, hujusmodi Privilegium in dubio strictè est interpretandum. Scio *Tamb. in cit. §. 4. n. 31.* citando pro

DE MISSA AUDIENDA. DUB. III.

133

se *Pellizz.* mihi adversari dicentem, quod tale Indultum Oratoriū latè interpretari debeat, cum sit privilegium Principis, quo nulli præjudicium inducitur. Sed oppositum mihi verius appetet, et *P. à Brixia l. c. c. 3. Animado. I. p. 91.* asserit, id commune esse apud omnes. Ratio, quia alias communiter docent *Sanchez de Matr.* l. 8. D. 1. n. 1 et 5. *Bon. de Priol.* D. 1. q. 3. p. 7. §. 1. n. 5. *Suar. de Leg.* l. 8. c. 27. *Salm. Tract.* 18. c. 1. n. 79. cum *Palao. Laym. Bass. Tambur.* et aliis passim, quod, licet privilegia, prout sunt favorabilia, latè, imò latissime sint interpretanda, tamen privilegia illa, quæ juri communi derogant (sicut est hoc) regulariter strictè interpretari debent; quia privilegium contra jus commune continet et importat dispensationem, quæ semper est odiosa. Idque confirmatur ex *Reg. 15. juris in 6.* ubi dicitur: « Quæ à jure communi exorbitant, nequam ad consequentiam sunt trahenda. » *Dixi regulariter; nam excipiuntur aliqui casus, quos recensem in App. de Privileg. posita Tom. IX.* Vide ibi n. 7.

Dicunt autem *Pignatellus*, et *Pasqualigus*, posse Dominum, etiamsi per breve tempus maneret ruri, uti ibi privilegio Oratoriū, cum privilegium hoc sit personale. Sed etiam hoc negandum cum *Ronc. de Sacrif. Missæ c. 5. q. 3. vers. Quarto*, juxta verba ut supra relata Indulti, ubi dicitur: « In privato domus » tuæ solita habitationis Oratorio. » Domus autem rusticana, ubi per breve tempus Dominus degit, nequit dici solita habitationis.

CLAUSULA II. Qui (ut asseris) de nobili genere procreatus existis.

Primo loco hic advertendum cum *Tamb. Meth. cel. Missæ l. 1. c. 6. §. 4. n. 5.* quod, non verificata hac conditione nobilitatis, omnino corruit hoc privilegium; quia ex communi doctrina tradita à *Sanch. de Matr.* l. 8. D. 21. n. 8. cum non verificatur conditio, qua non existente, privilegium non concederetur, privilegium cessat, eo quod conditio illa tunc requiritur ut causa finalis et principialis concessionis. Dicunt autem *Pignatell. Cons.* 68. n. 100. et *Pasqual. ac Clericat. ap. P. à Brixia in cit. Opusc. de Orat. dom.* sufficere ad id quamcumque nobilitatem, sive ex genere, sive ex privilegio, sive ex dignitate, aut gradu, vel alio modo. Sed hoc negat præfatus *P. à Brixia*, dicens, Pontificem principaliter ob nobilitatem moveri ad hoc Privilegium alicui imperitiendum, et ideo non præsumi, quod velit illud participari ab eo, qui non sit realiter nobilis. De cætero ait *Tamb. loc. cit. illum* hic censeri nobilem, qui per aliquot generationes artem mechanicam non exercuerit. Hinc censeo, semper distinguenda esse loca; nam qui forte nobilis æstimabitur in aliqua Civitate, non æstimabitur talis in alia.

CLAUSULA III. Ut in privato domus tuæ solita habitationis Oratorio, in Civitate N. existente, ad hoc decenter muro exstructo ornato, ab omnibus domesticis usibus libero.

Nota 1. verba, Muro exstructo; dicunt hic *La Croix l. 5. part. 2*

n. 266. et Tamb. loc. cit. n. 8. non esse opus quatuor muris cum janua, qui Oratorium ab aliis dividant locis, sed posse pro quarto muro aptari tapes, aut tela, quæ reseretur, vel claudatur, ad commoditatem audientium Missam. Censem autem P. Fortunatus à Brixia, non sufficere amplos armarios intra cavitatem parietis, qui lignea tābula post absolutum Sacrificium claudantur. Nulli dubium, quin hujusmodi Oratoria decentius intra quatuor, vel saltem tres parietes in separato cubiculo construenda sint; sed ego novi præfatos armarios in usu esse Neapolii, novique, eos ab Archiepiscopo approbari. Et revera hujusmodi Oratoria sic formata non videntur juxta tenorem Indulto, ut opponit P. à Brixia, esse vetita, quia tabulæ laterales satis gerunt vices parietum; modò tamen Altare ligneum ita sit parieti colligatum, ut non sit amovibile; juxta Decretum S. C. Rituum emanatum die 3 Decemb. 1661, quo dictum fuit: «Habens Indultum eligendi Oratorium in propria domo, si quis voluerit ibi aedificare Altare ligneum, non indiget facultate Apostolica, dummodo Altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et Altaris portatilis imaginem non præ se ferat.»

Nota 2. verbum, *Ornato*. Omnes convenient, locum Oratoriū debere ita esse constructum, ut diversus discernatur ab aliis ad profanos usus designatis, ut ex ornato sacrum appareat: imò ait Pasqualigus quæst. 618. n. 3. quod in his Oratoriis splendidior requiratur ornatius, quam in Ecclesiis, in quibus, cum adsit locus jam permanenter Divino cultui dicatus, per se locus venerationem sibi advocat; sed cum id cessest in Oratoriis privatis, ideo nitor ornatus venerationem supplere debet.

Nota 3. verba, *Ab omnibus domesticis usibus libero*. Dicunt Pasqual. de Sacr. Miss. q. 618. et Tamb. l. c. n. 9. ex Sa verb. Ecclesia n. 3. quod, occurrente necessitate, sicut permittitur etiam in Ecclesia consecrata, comedere, dormire, et similia agere, tanto magis ea permittenda sint in Oratorio, quod solum ad tempus est ad Sacrum usum deputatum. Addit La Croix lib. 6. p. 2. n. 266. quod hujusmodi actiones, licet absque necessitate fierent, non excedunt culpam venialem; docent enim DD. apud Bonac. et Suar. de Relig. lib. 3. cap. 5. quod illæ, etiamsi fierent in Ecclesia consecrata, non sunt mortalia, nisi fierent constanter, et per modum habitus, utendo Ecclesia vel Oratorio tanquam quocumque loco profanato. Quo tamen casu censem Pasq. cit. q. 618. p. 8. cum aliis, locum effici ineptum, et ideo cessare Privilegium; Saltem, ait Tamb. ex Castrop. tunc locum indigere nova approbatione Episcopi.

An autem sit illicitum supra tectum Oratoriū vel Ecclesie ponere lectos, aut alia profana exercere? Negant Roncaglia de Sacr. Miss. c. 5. qu. 3. p. Primo, in fine cum Pignatell. et Croix cit. n. 266. cum Quarti et Tamb. n. 9. vers. Illud, ex Sanch. l. 1. n. 26. et Glossa in cap. unic. de Consecratione Eccles. in 6. dicentes, quod adstinere ab his erit quidem de congruentia, non vero de præcepto; qui enim supra tectum Ecclesie dormit, extra

Ecclesiam dormit. De cætero S. Carolus Borromæus in Concil. 4. Mediol. prohibuit, ne supra Ecclesiam, Capellam, aut Oratorium, ubi Missa peragitur, locus sit, in quo dormiatur, aut habitetur, aut quidquam profani fiat. Sed P. Gattico c. 23. n. 6. censem, quod, si alicubi aliter provideri nequeat ob angustiam domus Privilegiatae, in hac re aliquid indulgendum sit.

CLAUSULA IV. Per Ordinarium loci prius visitando et approbando; ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio dura-tura.

Oratorium debet quidem ab Ordinario visitari, et approbari, ut aptetur in loco decenti, id verò non nisi semel et gratis. Appro-bato autem Oratorio, nequit deinde Ordinarius impeditre, ne in eo celebretur, prout decisum refert Barb. in Trident. sess. 22. Decr. de Obsero. etc. n. 19. Nomine Ordinarii veniunt tam Vicarius Generalis Episcopi, quam Capituli Sede vacante, ex Sanch. de Matr. lib. 5. D. 19. n. 3 et 5. Potest autem Episco-pus etiam alteri hanc visitandi facultatem committere, cum haec facultas officio Episcopali perpetuo sit annexa. Sanch. ibid. D. 31. n. 1. et alii passim.

Verba illa, *Ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio dura-tura*, asserit Tambur. n. 15. non in omnibus Indultis apponi, sed ubi apponuntur, si Ordinarius revocet licentiam, non potest quidem in Oratorio celebrari, tantum poterit ipse cogi, ut con-cedat, si neget injuste; Tamb. cit. n. 14 et 15. Advertit tamen idem Auctor n. 16. ex Sanchez Consil. lib. 7. c. 1. Dub. 55. num. 7 quod verbum *arbitrio* differt a libera voluntate, unde ait, non posse Ordinarium hujusmodi licentiam revocare sine justa causa. Justa causa tamen existente, bene poterit celebrationem suspen-dere, et non solùm vi præfate clausulae, sed etiam vi Tridentini ex citato Decreto in Sess. 22. de Obsero. etc. ubi universè Episcopis, tanquam Delegatis Apostolicis, data est potestas sta-tuendi aut prohibendi, quæ ipsis visa fuerint circa celebrationem Missarum.

CLAUSULA V. Unam Missam pro unoquoque die dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri con-cessa non fuerit.

Nota, unam Missam, id est unicam, ut declaravit (quidquid alii dixerint) Bened. XIV in Bulla Magno; vide dicenda super hoc punctum lib. 6. n. 359. v. Notandum III. Per verba autem Dummodo in eadem domo, etc. etiamsi unus ex duobus Dominis haberet proprium Oratorium in sua habitatione separata (vulgo Appartamento) ejusdem domus, nulliter alter Dominus Privi-legium impetraret.

CLAUSULA VI. Per quemcumque Sacerdotem, ab eodem Ordinario approbatum secularem, seu de Superiorum suorum licentia, Regularem.

Quidam Auctor apud Tamb. n. 33. putavit, per hanc clau-sulam, Sacerdotes indigere speciali approbatione ad celebran-dum in Oratorio privato, sed recte id negat Tamb. quia passim

Sacerdotes solent, tantum ex universalis approbatione celebrandi, in praedictis Oratoris Sacra facere.

CLAUSULA VII. *Sine tamen quorumcumque jurium Parochialium prejudicio.*

Clausula haec importat, ut celebrationi nequeant in privatis Oratoriis annumerare Matrimonia, jejunia, et similia ad Parochos spectantia. Importat etiam, ut non possint ministrare (quidquid dicat Tamb.) Eucharistiae Sacramentum, sicut expressè prohibuit Bened. XIV in quadam Encyclica ad Episcopos Poloniæ; vide dicenda l. 6. n. 359. in fine, vers. Quæres hic. Sacramentum autem Pœnitentiæ universe præscribitur in Rituali Romano à nemine posse ministrari domi, nisi ex rationabili causa.

CLAUSULA VIII. *Paschatis Resurrectionis, Pentecostes et Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, nec non aliis solemnioribus festis diebus exceptis.*

Advertit Tamb. n. 7. ex Gav. p. 1. tit. 10. §. *Sciendum*, nomine Paschatis, et Pentecostes tantum primam diem intelligi, in qua revera solemnitas est. Quinam autem dies subintelligantur per rœ Solemnioribus vide lib. 6. n. 359. v. *Ex quo deducitur* 1. ubi affertur Decretum S. C. illos explicans.

CLAUSULA IX. *In tua, et natorum, ac Familiæ tuae, nec non Hospitum tuorum nobilium præsentia celebrari facere.*

Nomine *Tua* omnino requiritur præsentia Domini. Olim Roncaglia de Sacr. Missæ c. 5. q. 3. vers. Quinto, cum Barbosa probabilem putavit opinionem, posse celebrari Missam, assistente Familia, quamvis Dominus abesset, dicens particulam *Ac* (*in tua præsentia, et natorum, ac Familiæ*) intelligi pro *Vel*; alias (*ait*) non sufficeret præsentia Domini, si abesset Familia. Sed hodie sancitum habemus à Bened. XIV in Decreto incipiente, *Cum duo nobiles* (vide Constitutiones Benedicti XIV, in extensum relatas in Diss. Proleg. sub initio Tom. IX. Part. 2. c. 2. *Decr.* 5.) non posse celebrari in privato Oratorio, nisi actu intersit aliqua persona ex iis, quibus Indultum principaliter concessum et directum est.

Nomine *natorum*, dicunt Pignatell. tom. 6. Cons. 58. n. 105. et Pasq. de Sacrif. Missæ. q. 654. n. 1. venire etiam Filios illegitimos, modò sint nati ex certo Patre, et de ipso constet. Sed P. Gattico de Orat. dom. c. 25. n. 25. et P. Fortu. à Brixia eod. tit. cum Barb. tenent venire tantum legitimos, non vero spurious, nec naturales, donec hi legitimetur per subsequens Matrimonium, vel per auctoritatem Principis; atque hujus sententiae ego magis adhaereo, cum hujusmodi Privilegium strictè sit interpretandum, prout probavimus in explicando Clausulam I.

Nomine *Familiæ* veniunt quidem tam Consanguinei, quām Affines. Utrum autem veniant omnes Propinqui cujuscumque gradus? Affirmant Pignatell. Cons. 94. n. 102. et Pasq. q. 654. Verum tamen P. Gattico loc. cit. n. 76. sentit, Privilegium non extendi, nisi ad quartum gradum; quia (ut ait) præsens disci-

plina, postquam impedimentum Matrimonii ex carnali cognatione restrinxit ad quartum gradum, non respicit amplius ad gradus inferiores. Præterea, dicit Tamburinus cum Pellizzario, gaudere Privilegio Propinquos, etiamsi vivant propriis expensis, et in separatis partibus, modò habitent in eadem domo. Sed communius et verius id negat Pignat. loc. cit. n. 95. Pasq. q. 649. Ronc. de Sacrif. Miss. cap. 5. q. 3. v. Sexto. Croix l. 3. p. 1. num. 627. et P. à Brixia pag. 83. quia ex Indulso requiritur, ut cognati non solum degant in eadem domo, sed etiam ut sint de ejus familia.

Nomine tandem Hospitalum, dicit P. à Brixia pag. 93. cum Pellizz. et Gattico admitti posse etiam Hospitali (modò sit nobilis juxta indultum) unius diei: et adhuc qui ad prandium invitatur a Privilegiato, ut de Privilegio participet. Non possunt tamen de eo gaudere Hospitalis Famuli, cum non sint de Privilegiati familia.

CLAUSULA XI. *Volumus autem, ut Familiares, servitio tuo tempore dicto actu non necessarii ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.*

Ut ergo Familiares Privilegio Oratorii gaudeant, requiritur 1. ut vivant expensis Domini, et ejus servitio incumbant, ex cap. *Sicut nobis, de Verb. sign. in 6.* Requiritur 2. ut actu ipsi sint necessarii servitio Domini. Requiritur 3. ut actu sint necessarii, non solum aliquando intra diem, sed tempore, quo Missa celebratur; ita recte P. à Brixia p. 96. cum Gattico, idque patet ex verbis Indulti. Censem autem Pignatellus Cons. 98. n. 107. quod Familiares utiles servitio habendi sint pro necessariis; idque admittit P. Gattico cap. 25. n. 19. saltem casu, quo Famuli sint necessarii convenienti decori Domini. Sed neutrum concedit P. à Brixia ex principio plures supra repetito, quia Privilegium hoc strictè, et juxta rigorosam proprietatem verborum est interpretandum; tantum admittit cum Gattico unicum Famulum, qui reputetur moraliter necessarius, ut assistat Domino in iis, quæ tempore Missæ ei occurtere possunt. Familiares autem Cognitorum non gaudent hoc Privilegio, nisi assumantur ab ipso Privilegiato, ut assistant et sint necessarii modo prædictio Cognatis, qui sunt sub cura Privilegiati.

319. — Dubitatur 1. An gaudent Famuli, viventes quidem expensis Domini, sed habitantes extra ejus domum? Negant Bon. Barb. Lezana, et Gobat. apud Croix lib. 6. pag. 2. n. 272. Sed affirmant P. Mazzotta tom. 3. p. 183. Pellizz. Man. tract. 8. c. 2. Sect. 2. q. 22. P. Gattico ap. P. à Brixia pag. 98. et Palau, Diana, Quarti, et alii apud Croix loc. cit. quorum sententia non videtur reprobanda, si Familiares illi assistant continuo servitio Domini, et revera (ut diximus) sint Domino necessarii tempore Missæ.

Dubitatur 2. An omnes extranei, audientes Missam in Oratorio privato, satisfaciant præcepto? Affirmant Bus. cum Azor. & aliis. Sed merito opinionem hanc rejiciunt Tamb. Meth. celebr. Miss. lib. 1. c. 4. §. 4. n. 34. Sporer. de 3. præc. c. 4. n. 14. Mazz.